

Векторният апарат в геометрията – същност, примери, достоинства и особености

Бойко Банчев
boykobb@gmail.com

Институт по математика и информатика – БАН

9 ноември 2021

Векторите в училищната програма (и след това)

Даваното в учебниците определение на вектор е несъстоятелно (отсечки?! краища?! колинеарност?!) и впоследствие се изоставя.

Изучаваните действия с вектори са недостатъчни – това силно ограничава възможностите за използване на векторите като инструмент на геометрията.

Ценни страни на векторния език за

- описване на свойства и отношения,
- доказване и
- извършване на построения

напълно се пренебрегват.

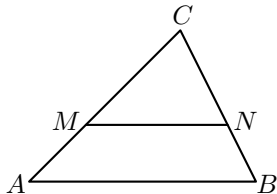
Като следствие, присъствието на векторите в училищния курс

- не е убедително мотивирано и
- изглежда самоцелно, без да носи полза.

В темата за вектори се решават една-две задачи, които лесно се решават и без тях. В другите теми вектори не се използват.

Пример: обобщение на средна отсечка

Нека точките M и N са различни и лежат на правите CA и BC през страните на $\triangle ABC$, като $\mathbf{CM} = k\mathbf{CA}$ и $\mathbf{CN} = l\mathbf{CB}$. Тогава $MN \parallel AB$, когато и само когато $k = l$ и когато и само когато $\mathbf{MN} = k\mathbf{AB}$.

Г Преобразуването

$$\mathbf{MN} = \mathbf{CN} - \mathbf{CM} = -l\mathbf{BC} + k\mathbf{AC} = -l\mathbf{BC} + k(\mathbf{AB} + \mathbf{BC}) = k\mathbf{AB} + (k-l)\mathbf{BC}$$

ни дава представяне на \mathbf{MN} , от което се вижда, че

$$MN \parallel AB \Leftrightarrow k = l \Leftrightarrow \mathbf{MN} = k\mathbf{AB}. \blacksquare$$

Точките M и N не са непременно върху страните на $\triangle ABC$.

Доказват се няколко неща наведнъж и например няма отделни „право“ и „обратно“ твърдения, а средната отсечка е само частен случай при $k = l = \frac{1}{2}$.

Други действия с вектори?

Скаларно произведение – някога присъствало в училищната програма, сега се въвежда едва във ВУЗ.

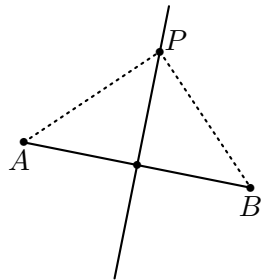
Пример 1

Търсим множеството от точки, всяка на еднакво разстояние от точки A и B , т. е. точки P , за които $PA = PB$. За целта преобразуваме условието:

$$PA = PB \Leftrightarrow PA^2 = PB^2 \Leftrightarrow (PB - PA) \cdot (PA + PB) = 0.$$

Ако M е средата на AB , това е $AB \cdot MP = 0$ и описва точките P от правата през M под прав ъгъл към AB (симетрала). Това е и уравнение на симетралата.

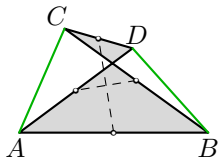
Същият резултат тълкуваме и така: медианата и височината през даден връх в триъгълник съвпадат \Leftrightarrow триъгълникът е равнобедрен с бедра при този връх.

Забелязваме, че резултатът се извежда направо от условието, отново без „право“ и „обратно“ твърдения, а също без прибегване до еднаквости и други косвени средства.

Пример 2

Диагоналите на четириъгълник са равни, когато и само когато правите през средите на срещуположните страни са взаимно отвесни.

Г Нека четириъгълникът е $ABCD$. Условието диагоналите да са равни е $AC = BD$, което както в предния пример преобразуваме в $AC^2 - BD^2 = 0$, т. е. $(AC - BD) \cdot (AC + BD) = 0$.

Средите на страните пък образуват вектори, успоредни на $(C + D) - (A + B) = AC + BD$ и $(B + C) - (A + D) = AC - BD$, а те са взаимно отвесни, когато скаларното им произведение е 0 – същото като горното условие. ┘

Доказателството не налага никакви изисквания за точките A , B , C и D и значи твърдението е вярно и за неизпъкнал, и за неппрост четириъгълник $ABCD$.

Наблюдение

В училище се разглеждат само изпъкнали четириъгълници и то изключително частни случаи – успоредници и трапеци, вписан и описан четириъгълник. Фигурата четириъгълник в общия ѝ вид, както и възможността четириъгълникът да бъде непрост (да се самопресича) изобщо не се разглежда, което е нереалистично.

Установяването на геометрични факти за четириъгълници чрез векторен език обикновено е и по-просто, и запазва пълната общност на разглеждането, както в горния пример.

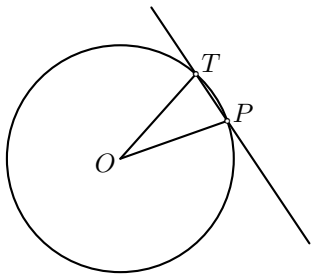
Пример 3

Общата точка T на права и окръжност с център O е единствена
 \Leftrightarrow правата сключва прав ъгъл с OT .

Г Изразяваме условието $TP \perp OT$ във вида $\mathbf{TP} \cdot \mathbf{OT} = 0$ и преобразуваме:

$$\mathbf{TP} \cdot \mathbf{OT} = 0 \Leftrightarrow (\mathbf{OP} - \mathbf{OT}) \cdot \mathbf{OT} = 0 \Leftrightarrow \mathbf{OT} \cdot \mathbf{OP} = \mathbf{OT}^2.$$

От друга страна, условието P да е от окръжността е $OP = OT$, т.е. $\mathbf{OP}^2 = \mathbf{OT}^2$.
Двете условия са заедно изпълнени, т.е. P изпълнява $TP \perp OT$ и $OP = OT$, когато и само когато $\mathbf{OT} \cdot \mathbf{OP} = \mathbf{OP}^2$. Преобразуваме това в $(\mathbf{OT} - \mathbf{OP}) \cdot \mathbf{OP} = 0$, т.е. $\mathbf{PT} \cdot \mathbf{OP} = 0$. Това е равнозначно на $PT \perp PO$ и значи на $OP \parallel OT$, което поради $OP = OT$ е $P \equiv T$. \blacksquare

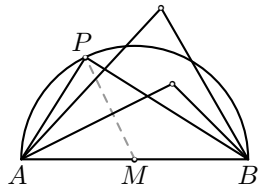

Отново резултатът се извежда непосредствено от условието, без „право“ и „обратно“ твърдения и без използване на съображения за вътре/вън спрямо окръжността.

Пример 4

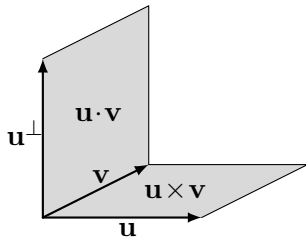
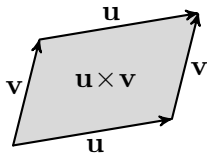
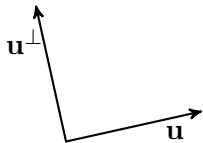
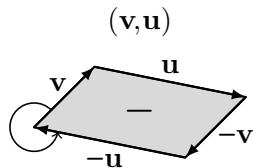
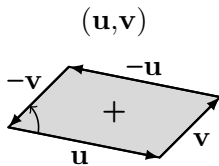
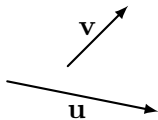
Нека A и B са различни точки и M е средата на отсечката AB . Тъй като $\mathbf{AM} + \mathbf{BM} = \mathbf{0}$, за коя да е точка P е вярно $\mathbf{BP} = \mathbf{BM} + \mathbf{MP} = \mathbf{MP} + \mathbf{MA}$. Вземайки предвид и $\mathbf{AP} = \mathbf{MP} - \mathbf{MA}$ намираме $\mathbf{AP} \cdot \mathbf{BP} = MP^2 - MA^2$.

Това означава, че $\mathbf{AP} \cdot \mathbf{BP}$ е положително, отрицателно или 0 точно когато $MP > MA$, $MP < MA$ и $MP = MA$. Тъй като M е центърът, а MA е радиусът на окръжността с диаметър AB , тези три случая са налице съответно когато P е вън от окръжността, вътре или върху нея.

Следователно $\mathbf{AP} \cdot \mathbf{BP} \leq 0$ е уравнение относно P на кръга с диаметър AB и равенство има точно когато P е от окръжността. Освен това, предвид геометричния смисъл на знака на скаларното произведение, $\sphericalangle(\mathbf{PA}, \mathbf{PB})$ е остър, тъп или прав съответно когато P е вън от окръжността, вътре или върху нея.

Предшестване, лицево произведение и отвес

Установяване на остър, прав и тъп ъгъл:

знакът на $\mathbf{u} \cdot \mathbf{v}$.

Установяване на успоредност и предшествоване:

знакът на $\mathbf{u} \times \mathbf{v}$.

Големина на проекция на отсечка:

от $\mathbf{AB} \cdot \mathbf{u}$ като проекция на AB върху направлението на \mathbf{u} .

Големина на лице на триъгълник и успоредник:

$|\mathbf{AB} \times \mathbf{AC}|$ или половината от това.

Ориентация на триъгълник и други фигури:

знакът на $\mathbf{AB} \times \mathbf{AC}$ и пр.

Без \times нямаме алгебричен критерий за основно свойство –
успоредност! (А също за ориентираност.)

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} = \mathbf{v} \cdot \mathbf{u}$$

$$\mathbf{u} \times \mathbf{v} = -(\mathbf{v} \times \mathbf{u})$$

$$\mathbf{u} \times \mathbf{v} = \mathbf{u}^\perp \cdot \mathbf{v}$$

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{v} = \mathbf{u} \times \mathbf{v}^\perp$$

Ориентирано лице на три- четири- и многоъгълник

Означаваме $[ABC] = \mathbf{AB} \times \mathbf{AC}$ (ориентираното лице на успоредника, образуван от \mathbf{AB} и \mathbf{AC} , или все едно удвоеното ориентирано лице на $\triangle ABC$).

За кои да е три точки A , B и C е вярно:

$$\begin{aligned} [ABC] &= \mathbf{AB} \times \mathbf{BC} \\ &= \mathbf{A} \times \mathbf{B} + \mathbf{B} \times \mathbf{C} + \mathbf{C} \times \mathbf{A} \\ &= [BCA] = [CAB] = -[ACB] = -[BAC] = -[CBA]. \end{aligned}$$

Означавайки с $[ABCD]$ удвоеното ориентирано лице на четириъгълника $ABCD$, лесно намираме

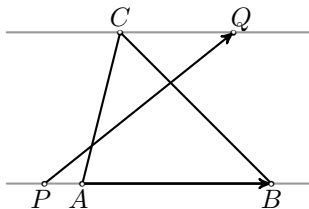
$$[ABCD] = \mathbf{AC} \times \mathbf{BD} = \mathbf{A} \times \mathbf{B} + \mathbf{B} \times \mathbf{C} + \mathbf{C} \times \mathbf{D} + \mathbf{D} \times \mathbf{A}.$$

Изобщо, удвоеното ориентирано лице $[P_1 P_2 \dots P_n]$ на кой да е многоъгълник $P_1 P_2 \dots P_n$ е равно на

$$\mathbf{P}_1 \times \mathbf{P}_2 + \mathbf{P}_2 \times \mathbf{P}_3 + \dots + \mathbf{P}_{n-1} \times \mathbf{P}_n + \mathbf{P}_n \times \mathbf{P}_1.$$

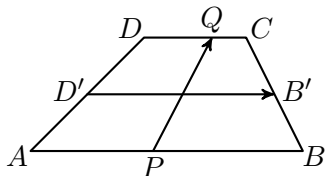
За кои да е точки A , B и C , всяка точка $P \in AB$ и всяка точка Q на правата през C , успоредна на AB е вярно

$$\mathbf{AB} \times \mathbf{PQ} = [ABC].$$

Равенството обобщава формулите за лице на успоредник и триъгълник чрез умножаване на основа и височина.

$ABCD$ е трапец с основи $AB \parallel CD$, B' и D' са средите на страните му BC и DA , а P и Q са кои да е точки съответно от правите AB и CD . Лицето на $ABCD$ е равно на $D'B' \times PQ$.

Равенството обобщава формулата за лице на трапец като произведение на средната отсечка с височината на трапеца. В частност, PQ може да бъде кое да е от бедрата на трапеца или от диагоналите му.

Уравнения на права

Успоредна на вектор \mathbf{u} права през точка A :

$$\mathbf{u} \times \mathbf{AP} = 0.$$

Отвесна към вектор \mathbf{u} права през точка A :

$$\mathbf{u} \cdot \mathbf{AP} = 0.$$

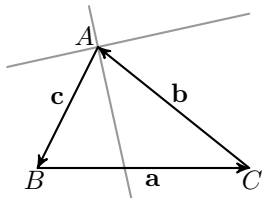
Права през A под ъгъл φ към (посоката на) вектор \mathbf{u} :

$$(\cos \varphi \mathbf{u} + \sin \varphi \mathbf{u}^\perp) \times \mathbf{AP} = 0.$$

Вътрешна и външна ъглополовящи през A в $\triangle ABC$:

$$\mathbf{AP} \times (b\mathbf{c} - c\mathbf{b}) = 0,$$

$$\mathbf{AP} \cdot (b\mathbf{c} - c\mathbf{b}) = 0.$$

Н.д.у. вектор \mathbf{p} да е успореден на коя да е от двете ъглополовящи през A :

$$(\mathbf{p} \times \mathbf{b})(\mathbf{p} \cdot \mathbf{c}) + (\mathbf{p} \cdot \mathbf{b})(\mathbf{p} \times \mathbf{c}) = 0.$$

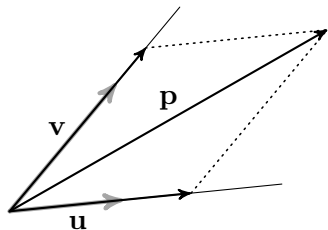
Разлагане на вектор

Всеки вектор \mathbf{p} се разлага по кои да е два други \mathbf{u} и \mathbf{v} , за които $\mathbf{u} \times \mathbf{v} \neq 0$:

$$\mathbf{p} = \frac{(\mathbf{p} \times \mathbf{v}) \mathbf{u} + (\mathbf{u} \times \mathbf{p}) \mathbf{v}}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}}.$$

В частност, за $\mathbf{v} = \mathbf{u}^\perp$:

$$\mathbf{p} = \frac{(\mathbf{u} \cdot \mathbf{p}) \mathbf{u} + (\mathbf{u} \times \mathbf{p}) \mathbf{u}^\perp}{u^2}.$$

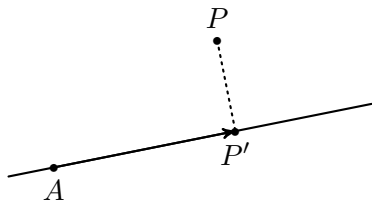

Всъщност компонентите на разлагането не зависят нито от големините, нито от конкретните посоки на \mathbf{u} и \mathbf{v} , а само от направленията им. (Разлагането е по направленията на \mathbf{u} и \mathbf{v} , а не по самите вектори.)

Разлагането на вектор е в основата на много преобразования и резултати, на свой ред основни за прилагането на векторния апарат в геометрията: решаване на векторни уравнения и системи, изразяване на свойства и отношения на геометрични обекти и др. Формулата за разлагане позволява не само

- да получим разлагането на даден вектор,
но и
- да намерим неизвестен вектор, замествайки участващите в разлагането произведения според геометричния им смисъл;
- да откриваме зависимости чрез приравняване на получените по различен начин коефициенти в разлагането на вектор.

Ориентирано разстояние на точка P до права (A, \mathbf{u})

$$d = \frac{\mathbf{u} \times \mathbf{AP}}{|\mathbf{u}|} = \hat{\mathbf{u}} \times \mathbf{AP}.$$

Проекцията на P е

$$\mathbf{P}' = \mathbf{A} + \frac{\mathbf{u} \cdot \mathbf{AP}}{\mathbf{u}^2} \mathbf{u} = \mathbf{A} + (\hat{\mathbf{u}} \cdot \mathbf{AP}) \hat{\mathbf{u}}.$$

И двете са преки следствия от разлагането на \mathbf{AP} по \mathbf{u} и \mathbf{u}^\perp .

Решаване на система от уравнения

$$\begin{cases} \mathbf{u} \times \mathbf{p} = s \\ \mathbf{v} \times \mathbf{p} = t \end{cases} \iff \mathbf{p} = \frac{-t \mathbf{u} + s \mathbf{v}}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}}$$

Решението следва пряко от разлагането на неизвестното \mathbf{p} по \mathbf{u} и \mathbf{v} . Оттук на свой ред следват

$$\begin{cases} \mathbf{u} \times \mathbf{p} = s \\ \mathbf{v} \cdot \mathbf{p} = t \end{cases} \iff \mathbf{p} = \frac{t \mathbf{u} + s \mathbf{v}^\perp}{\mathbf{u} \cdot \mathbf{v}} \quad (\text{вкл. за } \mathbf{u} = \mathbf{v})$$

$$\begin{cases} \mathbf{u} \cdot \mathbf{p} = s \\ \mathbf{v} \cdot \mathbf{p} = t \end{cases} \iff \mathbf{p} = \frac{(t \mathbf{u} - s \mathbf{v})^\perp}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}}$$

Пресечница на права

Например правите (A, \mathbf{u}) и (B, \mathbf{v}) имат уравнения съответно $\mathbf{u} \times \mathbf{AP} = 0$ и $\mathbf{v} \times \mathbf{BP} = 0$. Като ги приведем във вида

$$\mathbf{u} \times \mathbf{P} = \mathbf{u} \times \mathbf{A}$$

$$\mathbf{v} \times \mathbf{P} = \mathbf{v} \times \mathbf{B}$$

и за тази система приложим намерената формула за решение, получаваме, че пресечницата се задава с

$$\mathbf{P} = \frac{(\mathbf{u} \times \mathbf{A}) \mathbf{v} - (\mathbf{v} \times \mathbf{B}) \mathbf{u}}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}}.$$

На свой ред оттук, избирайки съответно \mathbf{A} и \mathbf{B} за отправна точка на радиусекторите, непосредствено получаваме

$$\mathbf{AP} = \frac{\mathbf{AB} \times \mathbf{v}}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}} \mathbf{u} \quad \mathbf{BP} = \frac{\mathbf{AB} \times \mathbf{u}}{\mathbf{u} \times \mathbf{v}} \mathbf{v}.$$

Следствие: забележителни точки на $\triangle ABC$

Медицентър:

$$\mathbf{G} = \frac{\mathbf{A} + \mathbf{B} + \mathbf{C}}{3}.$$

Ортоцентър – пресечница на височините:

$$\begin{aligned}\mathbf{H} &= -\frac{((\mathbf{A} \cdot \mathbf{a}) \mathbf{A} + (\mathbf{B} \cdot \mathbf{b}) \mathbf{B} + (\mathbf{C} \cdot \mathbf{c}) \mathbf{C})^\perp}{S} \\ &= \frac{((\mathbf{B} \cdot \mathbf{b}) \mathbf{a} - (\mathbf{A} \cdot \mathbf{a}) \mathbf{b})^\perp}{S} = \mathbf{A} - \operatorname{ctg} A \mathbf{a}^\perp.\end{aligned}$$

Център на $\circ ABC$ (описаната окръжност) – пресечница на симетралите:

$$\begin{aligned}\mathbf{O} &= \frac{(\mathbf{A}^2 \mathbf{a} + \mathbf{B}^2 \mathbf{b} + \mathbf{C}^2 \mathbf{c})^\perp}{2S} \\ &= \frac{((\mathbf{A}^2 - \mathbf{C}^2) \mathbf{a} + (\mathbf{B}^2 - \mathbf{C}^2) \mathbf{b})^\perp}{2S} = \frac{\mathbf{B} + \mathbf{C}}{2} + \frac{\operatorname{ctg} A}{2} \mathbf{a}^\perp.\end{aligned}$$

Център на $\circ abc$ (вписаната окръжност) – пресечница на ъглополовящите:

$$\mathbf{I} = \frac{a \mathbf{A} + b \mathbf{B} + c \mathbf{C}}{a + b + c} = \mathbf{A} + \frac{bc - cb}{a + b + c}.$$

Това е права, определена за всеки неравностраничен триъгълник $\triangle ABC$ и съдържаща медицентъра, ортоцентъра, центъра на описаната окръжност и други забележителни негови точки. Може да се покаже, че правата е успоредна на вектора

$$((\mathbf{b} \cdot \mathbf{c}) \mathbf{a} + (\mathbf{c} \cdot \mathbf{a}) \mathbf{b} + (\mathbf{a} \cdot \mathbf{b}) \mathbf{c})^\perp,$$

който се записва и във вида

$$(a^2 \mathbf{a} + b^2 \mathbf{b} + c^2 \mathbf{c})^\perp.$$

Половината от същия вектор е

$$((\mathbf{a} \cdot \mathbf{m}_a) \mathbf{A} + (\mathbf{b} \cdot \mathbf{m}_b) \mathbf{B} + (\mathbf{c} \cdot \mathbf{m}_c) \mathbf{C})^\perp,$$

където \mathbf{m}_a , \mathbf{m}_b и \mathbf{m}_c са векторите-медиани през A , B и C .

Наблюдение

Като правило, намирането на формула за която и да е забележителна точка в триъгълник доказва и съществуването на точката като пресечница на три чевиани – чрез симетрията на формулата относно върховете на триъгълника.

Съобщност на три прави

Ако правите са зададени с (P_i, \mathbf{u}_i) , $i = 1, 2, 3$, НДУ за съобщност (наличие на обща точка или общо направление, включително съвпадане на две или и трите прави) са например

$$(\mathbf{u}_1 \times \mathbf{u}_2)(\mathbf{u}_3 \times \mathbf{P}_3) + (\mathbf{u}_2 \times \mathbf{u}_3)(\mathbf{u}_1 \times \mathbf{P}_1) + (\mathbf{u}_3 \times \mathbf{u}_1)(\mathbf{u}_2 \times \mathbf{P}_2) = 0$$

и

$$(\mathbf{u}_1 \times \mathbf{u}_3)(\mathbf{u}_2 \times \mathbf{P}_2 \mathbf{P}_3) - (\mathbf{u}_2 \times \mathbf{u}_3)(\mathbf{u}_1 \times \mathbf{P}_1 \mathbf{P}_3) = 0,$$

а ако правите са A_1A_2 , B_1B_2 и C_1C_2 , НДУ е също

$$[A_1B_1B_2][A_2C_1C_2] - [A_2B_1B_2][A_1C_1C_2] = 0.$$

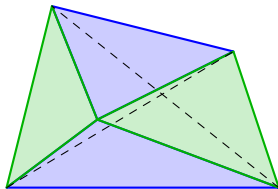
Последното е забележително с това, че макар самата формула да не съдържа вектори и действия с тях, тя се получава лесно тъкмо по векторен път и едва ли би била открита другояче.

Произведение на лица

Друг пример на геометричен факт, на който трудно бихме се натъкнали и който трудно бихме доказали, ако не ползваме векторни методи, е следният.

За кои да е точки A, B, C, D и P НДУ да е изпълнено равенството $[ABP][CDP] = [DAP][BCP]$ е да е вярно поне едното от $[ACP] = 0$ и $[BDP] = 0$.

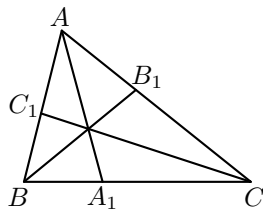
Това означава, че ако прост или неп-рост четириъгълник $ABCD$ разрежем с помощта на отсечки от P към върховете му на четири триъгълника, взетите „накръст“ произведения на лицата им са равни точно тогава, когато P лежи на права, съдържаща диагонал.

Теорема на Чева

За всеки $\triangle ABC$ и точки $A_1 \in BC$, $B_1 \in CA$ и $C_1 \in AB$, за които $\lambda = \mathbf{BA}_1 : \mathbf{BC}$, $\mu = \mathbf{CB}_1 : \mathbf{CA}$ и $\nu = \mathbf{AC}_1 : \mathbf{AB}$, правите AA_1 , BB_1 и CC_1 са съобщни, когато и само когато е вярно

$$\lambda \mu \nu - (1 - \lambda)(1 - \mu)(1 - \nu) = 0.$$

Правата и обратна теорема на Чева се получават наведнъж като пряко следствие от посочените формули за съобщност на три прави. Самото равенство **не е нужно да се формулира предварително**, то възниква като естествен резултат от пресмятанията.

Строгото и достатъчно общо доказване на тази теорема с други средства изисква значително по-голям обем, разделяне на правата и обратната част и разглеждане на различни случаи – например пресичащи се и успоредни прави.

Теорема на Раут за вписан триъгълник.

За всеки три точки A , B и C и точки A_1 , B_1 и C_1 съответно върху правите BC , CA и AB е изпълнено

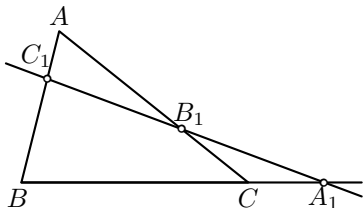
$$[A_1B_1C_1] = (\lambda\mu\nu + (1-\lambda)(1-\mu)(1-\nu)) [ABC],$$

където λ , μ и ν са както в теоремата на Чева.

Теорема на Менелай.

Нека точките A , B и C образуват триъгълник, а точките A_1 , B_1 и C_1 и числата λ , μ и ν са както по-горе. Необходимо и достатъчно условие A_1 , B_1 и C_1 да лежат на една права е

$$\lambda\mu\nu + (1-\lambda)(1-\mu)(1-\nu) = 0.$$

Първата теорема се доказва непосредствено по условието си, изразявайки $\mathbf{A}_1 = \mathbf{B} + \lambda\mathbf{a}$ и пр., а втората е нейно пряко следствие, при това наведнъж за правата и обратна теорема.

И тук не е нужно равенството да се формулира предварително, то се открива по естествен път при пресмятането.

Обратно на разпространената представа, векторите са особено удобни за пресмятания с окръжности, включително за намиране на пресечници, на инверсни образи, полярност и др. под.

В частност не е трудно да се намерят различни уравнения на окръжност или кръг по три точки върху окръжността. Например

$$(\mathbf{CA} \cdot \mathbf{CB})(\mathbf{PA} \times \mathbf{PB}) - (\mathbf{CA} \times \mathbf{CB})(\mathbf{PA} \cdot \mathbf{PB}) = 0$$

е уравнение на окръжността или на правата през A , B и C .

За сравненията между стойности в геометрични алгоритми

Сравняване на ъгли \longrightarrow предшествоване между посоки.

Сравняване на разстояния \longrightarrow сравняване на лица.

Сравняване на проекции \longrightarrow сравняване на скаларни произведения.

Заклучение: достойства на векторния език за геометрията

- Доказателствата и построенията се превръщат в алгебрични пресмятания по строги правила.
- Налице е възможност и се поощрява точното изразяване.
- Силно се намалява възможността за допускане на грешки.
- Няма елементи на изкуственост: допълнителни построения и други „досещения“ или изненадващи факти.
- Обикновено се избягва разглеждане на различни варианти и особени случаи (характерни за синтетичното излагане).
- Често едно или друго НДУ не се налага да се формулира предварително, а възниква в хода на пресмятането.
- Понеже пресмятанията често са еквивалентни преобразования на дадено условие, обединява се доказването на прави и обратни твърдения.
- Налице е възможност и дори подтик към обобщения.